

приёмы, которые бы возбуждали интерес к обучению, активизировали детскую мысль, повышали интеллектуальный и творческий потенциал школьника.

Ключевые слова: инновации, методы обучения грамоты и чтения, метод целых слов, педагогический опыт, история образования.

KRAVCHUK O. V. Innovative search for the teaching methods for junior school children.

Innovations in teaching methods of literacy and reading were studied in this paper based on the publications in the periodicals of the 20ties of the previous century which appeared in contemporary mass media. The practical aspect in the application of innovations, their testing while conducting lessons was emphasized. In the mid of the 20ties a global method was a leading one; it resulted in numerous discussions and later it was cancelled. It was found out that innovative experience being negatively estimated at a certain chronological stage could be successfully applied at a different time and in different conditions and could lead to positive results. Teachers of the previous century and those of today share the same aim, namely, to find those methods, forms and approaches which would encourage children's interest and imagination to education, increase intellectual and creative potential of school children.

Keywords: innovations, teaching methods of literacy and reading, global method, pedagogical experience, history of education.

УДК 378.091.212:316.286:005.336.2

Кривич Н. Ф.

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОРТРЕТ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ЮРИСТА

У статті розглянуто питання про професійно-комунікативну компетентність майбутніх юристів із огляду на проблему культуромовної підготовки майбутніх фахівців, оскільки для них важливим є творити мовну стратегію, дотримуючись норм. Акцентовано увагу на тому, що підготовка майбутніх фахівців у сучасних умовах праці має забезпечити випуск професіоналів, передбачивши їх мобільність, системне удосконалення професійних знань, умінь, навичок. Мотивація професійної діяльності сприяє розвитку активності людини до професійної діяльності, виконуючи спрямовуючу і регулюючу функцію.

Ключові слова: професійно-комунікативна компетентність, юрист, мовна стратегія, конкурентоздатний, професіоналізм, підготовка, мотивація.

Проблема підготовки комунікативно компетентного фахівця часто є і ставала предметом теоретичних досліджень та знайшла своє відображення в роботах багатьох дослідників, зокрема функціонально-комунікативного принципу побудови курсу викладання мови дотримуються Л. Барановська, Л. Головата, А. Загнітко, Т. Руках, Д. Шапран, Ю. Юкапо, Я. Януш, на думку якої роль професійної термінології у формуванні мовленнєво-професійної компетентності фахівців будь-якої галузі знань є центральною проблемою сучасної професійної освіти. Культурологічного принципу при доборі матеріалу для не філологів дотримуються Л. Мацько, О. Муромцева,

О. Онуфрієнко, Л. Паламар, а компетентісного підходу – М. Вашуленко, В. Мельничайко, М. Пентилюк, В. Плахотник.

Проблеми міжкультурної компетенції досліджували О. Гулинька, Т. Колосовська, О. Рощупкіна, Т. Олинець, Д. Хупс та ін. Теоретичні засади засвоєння термінологічної лексики досліджували О. Горошкіна, Т. Донченко, А. Нікітіна, М. Пентилюк, Т. Симоненко. Так І. Власюк розробила модель формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх юристів.

О. Й. Голованова, досліджуючи комунікативно-прагматичну значущість одиниць професійної комунікації, виділяє два основних типи відношень в умовах професійного спілкування: 1) формальне (офіційне) статусно-рольове спілкування (письмове й усне офіційне спілкування спеціалістів); 2) неформальне (неофіційне), групове спілкування (в одиницях професійної комунікації фіксується та частина професійної інформації, яка актуалізується в повсякденних, повторюваних діях чи операціях). Різновидом неофіційних відношень є фамільярно-знижене спілкування, яке виникає в тих колективах, де взаємодія між учасниками розмови пов'язана з виконанням важкої праці. Кожному типу реалізованих у професійній комунікації відношень відповідає певний набір спеціальних одиниць. Учасники першого типу комунікацій послуговуються термінами, другого типу – термінами і професіоналізмами, а третього (фамільярно-зниженого) – переважно професіональними жаргонізмами.

Мета – встановити зміст комунікативної складової в професії юриста; види професійних комунікацій юриста; роль і значення комунікацій у професійному становленні юриста; зміст інтерв'ювання і консультування як базових комунікативних навичок юриста.

Важливою складовою діяльності будь-якого фахівця є комунікативна компетенція, яка належить до ключових професійних характеристик. Вона містить три основні компоненти: робота з документами, вміння вести міжособистісний і соціальний діалог, виступати публічно.

Мати здібності розмовляти так, щоб тебе розуміли правильно інші, слухати і розуміти інших, уміти впливати на рішення співрозмовника, ненав'язливо переконувати, створювати атмосферу довіри та взаєморозуміння – вельми важливі атрибути комунікативної професіограми.

Комунікація – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації.

“Комунікація” в широкому розумінні цього слова ототожнюється із поняттям “спілкування”. Стосовно вузького тлумачення міжособистісної комунікації, то вона являє собою складний процес, у ході якого відбувається не лише обмін інформацією (це формальний бік справи), а те, як вона формується, відправляється, отримується, уточнюється, перероблюється, обговорюється, розвивається, тобто що людина думає перед тим, як

виголосити інформацію, яким чином вона виражає свою думку словами, як доносить цю думку до співрозмовника, як отримує від нього інформацію про те, чи думка була правильно інтерпретована, як співрозмовник на неї реагує, яким чином відбувається процес обговорення.

Характеризувати комунікацію лише як обмін інформацією – це не тільки зводити її до процесів, які відбуваються в будь-яких інформаційних системах, а й не помічати її специфіки, котра проявляється в такому:

- комунікація передбачає наявність єдиного комунікативного простору;
- учасники комунікації є активними суб'єктами взаємного інформування, тобто, спрямовуючи інформацію, один учасник спілкування передбачає активність іншого; інший, своєю чергою, також має орієнтуватися на мотиви, цілі, установки партнера, аналізувати їх (окрім, звичайно, аналізу власних мотивів, цілей, установок);

- у ході виголошування думки кожним учасником налагоджується спільна діяльність;

- активність суб'єктів комунікації передбачає не формальний “рух інформації”, а активний обмін нею;

- у процесі комунікації відбувається взаєморозуміння (непорозуміння), яке досягається наявністю зворотного зв'язку, а також значущістю інформації;

- інформація, яка пройшла з одного кінця в інший і повернулася назад, об'єднує партнерів в єдине інформаційне поле;

- загальний зміст виробляється за умови, коли інформація не просто прийнята, але й осмислена, тобто відбувається процес спільного осягнення предмета розмови;

- характер обміну інформацією визначається тим, що за допомогою системи знаків партнери можуть вплинути один на одного; а ефективність комунікації вимірюється тим, наскільки вдалим є цей вплив;

- інформація, яка зародилася у процесі обміну, набагато глибша, ніж попередня; вона може суттєво різнитися за змістом від попередньої;

- комунікативний вплив можливий лише за умови, коли людина, яка спрямовує інформацію (комунікатор), та індивід, який її приймає (реципієнт), наділені єдиною або подібною системою кодифікації і декодифікації, тобто, іншими словами, люди мають говорити однією мовою;

- комунікація психологічно можлива за умови, якщо знаки, закріплені за ними значення (це відображення найсуттєвіших та узагальнених сторін предметів і явищ) і смисли (це той суб'єктивний зміст, якого набуває слово в конкретному контексті) відомі всім учасникам комунікативного процесу;

- в учасників комунікації має бути ідентичне розуміння ситуації спілкування;

- у ході обміну інформацією можуть виникнути комунікативні бар'єри.

Для успішної діяльності організації необхідні ефективні комунікації. Керівник, виконуючи свою роль і здійснюючи основні функції, за допомогою

якісної і своєчасної інформації може ефективно впливати на реалізацію поставлених цілей. Дослідженнями встановлено, що майже 50% інформації не доходить до підлеглих. У багатьох випадках повідомлення сприймаються неправильно і тому обмін інформацією стає неефективним.

Завдання полягає в тому, щоб насамперед вміло використовувати різноманітні види комунікації, серед яких відзначаємо:

- **Інформування, передача інформації.** До цього виду комунікацій відносимо читання лекцій, виступи, бесіди, проведення нарад і зборів.

- **Експресивна комунікація**, яка виражається в силі прояву почуттів, переживань (зустрічі після довгої розлуки).

- **Переконуюча** означає прагнення вплинути на інших (висловлення захоплення, прохання, переконання, що особливо важливо до політичних діячів, юристів).

- **Соціально-ритуальна**, яка передбачає використання норм і звичаїв соціально-культурної поведінки (процедура знайомства, звичаї, гостинність).

- **Паралінгвістична комунікація** передбачає спілкування за допомогою міміки, виразу очей і рота, а також у позі рухів. Можливості несловесних повідомлень не слід применшувати, тому що існує ряд випадків, де одними словами не можна передати усі емоції.

Є люди, які немовби від природи наділені хистом обмінюватися інформацією у процесі спілкування, формувати, уточнювати, переробляти, розвивати та обговорювати її. Вони інтуїтивно вгадують, як треба поводитися в різних ситуаціях і з різними людьми, що сказати, як донести свою думку до співрозмовника, яку інформацію зробити доступною для нього, а яку приховати. Робиться це з різною метою: щоб справити на них приємне враження й викликати симпатію до себе; зачаровувати присутніх своєю зовнішністю, власним голосом, манерою поведінки, своєю ерудицією, способом подавання інформації, вмінням слухати й відповідати співрозмовникові; отримати певну інформацію, необхідну для подальшої взаємодії тощо.

Професійні комунікації – це специфічна форма взаємодії людей, що припускає їх спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями і т.д., в процесі здійснення трудової діяльності в певній предметній області.

Значення комунікацій в різних професійних сферах неоднакове. Є професії, в яких людина взаємодіє переважно з якими-небудь технічними механізмами, природою, при цьому міжособистісні комунікації досить обмежені. Професійна діяльність юриста, будучи тісно пов'язаною з суспільством, людьми, реалізується в процесі постійних міжособистісних комунікацій. Все, що робить юрист, втілюється у зверненнях, посиланнях до третіх осіб, групі людей, суспільству. Досить сказати, що будь-який текст, написаний юристом, будь то проект угоди, вирок суду, проект нормативного правового акта та ін., у підсумку має бути обговорений, узгоджений,

вироблений спільно, оприлюднений, доведений до відома. Тільки в процесі міжособистісної комунікації здійснюються переговори юриста із зацікавленими особами, розглядаються судові справи, доводяться до відома адресатів думки і рішення юристів.

Правова комунікація не зводиться до процесу обміну інформацією. Розглядаючи комунікацію як акт правового спілкування, можна виділити її інформаційну сторону, яка виражена в специфічній мовній формі і визначає правила поведінки суб'єктів, встановлені нормами права, і інтерактивну сторону, яка визначається організаційними формами комунікативної взаємодії. Такий організаційною формою комунікативної взаємодії суб'єктів права може бути діалог. Основою діалогу є розходження в позиціях учасників правового спілкування на дозвіл проблеми юридичного характеру. На основі суб'єктивного характеру діалогу можна виділити міжособистісну і групову правові комунікації.

Комунікативний портрет юридичного фахівця:

- уміння формувати мету і завдання професійного спілкування;
- аналізувати предмет спілкування, організувати обговорення;
- керувати спілкуванням, регламентуючи його;
- уміти проводити бесіду, співбесіду, дискусію, діалог, дебати, перемовини тощо;
- уміти користуватися різними тактиками для реалізації вибраної стратегії;
- уміти аналізувати конфлікти, кризові ситуації і вирішувати їх;
- уміти доводити, обґрунтовувати, вмотивовувати, аргументувати, спростовувати, заперечувати, відхиляти, оцінювати;
- уміти трансформувати усну інформацію в письмову і навпаки;
- володіти основними жанрами ділового спілкування (службові листи, факсові повідомлення, контракт, телефонна розмова, ділова бесіда, перемови, нарада тощо);
- бути бездоганно грамотним, реалізуючи як письмову, так і усну форми української літературної мови.

Юрист-професіонал повинен будувати свої комунікації, забезпечуючи співробітництво сторін взаємодії і з огляду на їх можливі недоліки, прояви конфліктності, тобто перешкоди з боку співрозмовника. Терпіння, вміння долати труднощі, протистояти негативному впливу, прощати перешкоди, створювати доброзичливу атмосферу є обов'язковими для юриста.

Питання про доброзичливість або, як мінімум, стриманість в атмосфері комунікації набуває в деякі періоди істотне значення. Відчуття влади, пов'язаної з посадовим статусом або, навіть, з популярністю або високим заробітком, дивним чином іноді п'янить голову окремим юристам. Їх мова стає грубою. У ній з'являються непотрібні і невмотивовані загрози. Такого роду явища в принципі неприпустимі з етичних і правових позицій.

Позаслужбові комунікації, включаючи повсякденне спілкування, також

вимагають від юриста свідомої обачності, зваженого підходу.

Юрист може віддавати природну данину людським слабостям. Зрозуміло, що юрист повинен дбати про себе і своїх близьких. Нерідко саме через позапрофесійні контакти відбувається деформація професійної ролі юриста.

Юрист як суб'єкт суспільних відносин, всіляких міжособистісних контактів активно бере участь у різних видах ділового (професійного) спілкування. Йому постійно доводиться вступати в контакти з різними посадовими особами, з керівниками місцевих органів влади, з представниками підприємств, установ. Спілкування з багатьма з них певною мірою опосередковано впливає на прийняття рішень організаційного, процесуального характеру і в цілому на всю його діяльність.

Тому, якщо говорити про професійне спілкування юриста, необхідно враховувати не тільки його процесуальні (допит, очна ставка тощо), але і непроцесуальні форми, в основі яких лежать прийняті в суспільстві, в тому чи іншому соціальному середовищі правила мовної поведінки, стійкі етикетні формули звертання, що відображають зовнішні прояви ставлення будь-якої людини до оточуючих його людей, до різних соціальних цінностей. У контексті подібних вельми поширених випадків спілкування слід говорити про не процесуальне спілкування юриста.

Від юриста, крім знань закону, потрібні ще й певні комунікативні здібності встановлювати відносини з людьми, вміння переконати людину, враховуючи його індивідуально-психологічні особливості, у важливості запропонованої йому процесуальної ролі, пробудити у нього інтерес до спілкування у зв'язку з тими чи іншими обставинами, які мають правове значення.

Таким чином, роль спілкування у професійній діяльності юриста буває настільки велика, що воно в ряді випадків відіграє в ній основну, провідну роль.

Використана література:

1. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства) : монографія / О. Є. Висоцька. – Д. : Інновація, 2009. – 316 с.
2. Комунікація як чинник розвитку суспільства : автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Л. І. Саввіна ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2004. – 14 с.
3. *Ліпкан В. А.* Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: моногр. / В. А. Ліпкан, І. М. Сопілко, В. О. Кір'ян ; за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2015. – 664 с.
4. Міжкультурна комунікація в багатонаціональному регіоні України [Текст] : автореф. дис. ... д-ра соціол. Наук : 22.00.04 / Слющинський Богдан Васильович ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2010. – 30 с.
5. Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння [Текст] : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Токарська Антоніна Семенівна ; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – Л., 2008. – 515 с.

6. *Ліпкан В. А.* Експертний висновок на проект Стратегії розвитку ефективних комунікацій у ЗСУ <http://goal-int.org/ekspertnij-visnovok-na-proekt-strategii-rozvitku-efektivnix-komunikacij-u-zsu/>
7. <http://readbookz.com/book/174/5621.html>
8. http://stud.com.ua/51044/pravo/profesiyni_komunikatsiyi_yurista
9. http://pidruchniki.com/2008021540610/dokumentoznavstvo/komunikativna_profesiograma_fahivtsya

References :

1. *Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства) : монографія / О. Є. Висотська. – Д. : Innovatsiia, 2009. – 316 с.*
2. *Комунікація як чинник розвитку суспільства : автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Л. І. Саввіна ; Одес. н-т ім. І. І. Мечнікова. – О., 2004. – 14 с.*
3. *Lipkan V. A. Pravovi zasady rozvytku informatsiynoho suspilstva v Ukraini : monohr. / V. A. Lipkan, I. M. Sopilko, V. O. Kirian ; za zah. red. V. A. Lipkana. – K. : FOP O. S. Lipkan, 2015. – 664 s.*
4. *Mizhkulturna komunikatsiia v bahatonatsionalnomu rehioni Ukrainy [Tekst] : avto-ref. dys. ... d-ra sotsiol. Nauk : 22.00.04 / Sliushchynskiy Bohdan Vasylovych ; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. – Kh., 2010. – 30 s.*
5. *Pravova komunikatsiia v konteksti postklasychnohopravorozuminnia [Tekst] : dys... d-ra yuryd. nauk: 12.00.12 / Tokarska Antonina Semenivna ; Lvivskiy derzh. un-t vnutrishnikh sprav. – L., 2008. – 515 s.*
6. *Lipkan V. A. Ekspertnyi vysnovok na proekt Stratehii rozvytku efektyvnykh komunikatsii u ZSU* <http://goal-int.org/ekspertnij-visnovok-na-proekt-strategii-rozvitku-efektivnix-komunikacij-u-zsu/>
7. <http://readbookz.com/book/174/5621.html>
8. http://stud.com.ua/51044/pravo/profesiyni_komunikatsiyi_yurista
9. http://pidruchniki.com/2008021540610/dokumentoznavstvo/komunikativna_profesiograma_fahivtsya

Кривич Н. Ф. Коммуникативный портрет конкурентноспособного юриста.

В статье рассмотрен вопрос о профессионально-коммуникативной компетентности будущих юристов с точки зрения на проблему культуроязыковой подготовки будущих специалистов, поскольку для них важно создавать языковую стратегию, придерживаясь норм. Акцентируется внимание на том, что подготовка будущих специалистов в современных условиях труда должна обеспечить выпуск профессионалов, предусмотревших мобильность, системное усовершенствование профессиональных знаний, умений, навыков. Мотивация профессиональной деятельности способствует развитию активности человека в профессиональной деятельности, выполняя направляющую и регулирующую функции.

Ключевые слова: профессионально-коммуникативная компетентность, юрист, языковая стратегия, конкурентно способный, профессионализм, подготовка, мотивация.

KRIVICH N. F. Communicative portrait of competitive lawyer.

The article emphasizes the importance professional-communicative competence of the future lawyers. The problem of linguistic training of the futures cientists and lawyers is considered since the ability to build a language strategy adhering to the rules is an essential quality of a modern specialist. The attention that the training of future professionals in today's labor must training professional providing the irmobility, professions systematic improvement of professional knowledge and skills. Motivation profession promotes activism to the profession by following the guide and regulatory functions.

Keywords: professional-communicative competence, lawyer, language strategy, competitive, professionalism, training, motivation.